

Studij	DIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ ARHEOLOGIJE		
Naziv kolegija	NOŠNJA U ŽELJEZNO DOBA NA ISTOČNOM JADRANU		
Status kolegija	Izborni		
Godina	I.	Semestar	II.
ECTS	5		
Nastavnici i/ili suradnici	Doc. dr. sc. Martina Čelhar		
Ishodi učenja	<p>Nakon uspješnog svladavanja nastave te polaganja ispita studenti će vladati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Razumijevanjem stručno-znanstvenog arheološkog istraživanja, kao procesa utemeljenog na konkretnim znanjima o nošnji u željeznom dobu Jadrana, no nadasve na vlastitom logičkom, kritičkom, stoga, kreativnom promišljanju problema - Vlastitim ekspliciranjem stečenih znanja. <p>Studenti će prepoznati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Religijske i društvene poruke koje nosi grobna nošnja. - Predmete koji odlikuju muške (i ratničke) i ženske pripadnike zajednica. - Autohtone i strane elemente nošnje - Različite vrste arheoloških nalaza karakterističnih za mušku i žensku nošnju na istočnoj jadranskoj obali u I. tis. pr. Kr. <p>Studenti će razumjeti:</p> <p>Osnovna načela „rekonstrukcije“ muške i ženske nošnje u zajednicama istočnog Jadrana, te time obogatiti poznavanje društvenih i religijskih aspekata jadranskih kultura iz I tis. pr. Kr.</p>		
Preduvjeti za upis			
Sadržaj	<p>Analizira se nošnja žena i muškaraca, poznata isključivo iz pokopa, tj. iz kulta mrtvih, konkretno, u kulturi Histra, Liburna, Delmata i drugih zajednica, npr. s južnog (ilirskog) prostora, tijekom I tis. pr. Kr.</p> <p>Kako su prilozima umrloga i grobni prostor idealizirane (i simbolične) cjeline, grobno odijelo je „kodirana“ struktura; nosi religijske i društvene poruke. Iako je nepoznata njezina točna utemeljenost u stvarnosti (<i>living</i> –sustavu), „dekodirana“ grobna nošnja ima funkciju u „rekonstrukciji“ (stvarnog) života zajednice. Ostaje, međutim, nepoznat odnos grobnog i svakodnevnog/tradicionalnog odijela na istočnom Jadranu, i drugdje.</p> <p>Kako oružje u nošnji muškaraca <i>a priori</i> ne dokazuje pripadnost pojedinca sferi rata, ovdje se također analiziraju: a) „pravi“ ratnički pokopi, s kompleksnom ratničkom panoplijom, u zajednicama od Histra do ilirskog svijeta na južnom Jadranu; b) muška grobna nošnja s pojedinim ratničkim, primarno simboličnim naglascima. Posebno se dotiče „ženska“ nošnja s ponekim „muškim“ (?) predmetom, koji pak često ukazuje samo na koncept nošnje „gospodarice kuće“ (ključ i drugo).</p> <p>Navedena problematika obrazlaže se na odabranim pokopima na istočnom Jadranu, ali i komparativno, usprkos činjenici da je nošnja znak pripadnosti konkretnom društvenom sloju i zajednici. Kako odijelo otkriva stil, modu, razmjenu različitih kulturnih elemenata na širokom prostoru, zatim dodire kultura i sam duh epohe, ključne komparacije stoga neizbježno potječu sa zaleđa (Japodi), sa zapadnog Jadrana, iz balkanskog svijeta (Glasinac, Makedonija, Albanija) i napokon, iz podunavskog i istočnog halštatskoga kruga.</p> <p>Kako je na ovim prostorima nošnja - sklop osebnosti okupljenih elemenata- konzervativan kulturni oblik, koriste se stanovite etnografske usporedbe, osobito pri preživljavanju nekih elemenata nošnje.</p>		
Ispitna literatura	<p>BATOVIĆ, Š., Le relazioni culturali tra le sponde adriatiche nell' età del ferro, <i>Jadranska obala u protohistoriji</i>, Dubrovnik 1972, Zagreb, 1976.</p> <p>BATOVIĆ, Š., Nakit u prapovijesti sjeverne Dalmacije, <i>Nakit na tlu sjeverne Dalmacije od prapovijesti do danas</i>, Zadar, 1981.</p> <p>BALEN-LETUNIĆ, D., Japodi, <i>Ratnici na razmeđu istoka i zapada. Starije željezno doba u</i></p>		

kontinentalnoj Hrvatskoj, Zagreb, 2004.

BLEČIĆ KAVUR, M., MILIČEVIĆ-CAPEK, I., O horizontu ratničkih grobova 5. stoljeća pr. Kr. na prostoru istočne obale Jadrana i njezina zaleđa: primjer novog nalaza iz Vranjeva Sela kod Neuma, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu*, 28, Zagreb, 2011.

BRUSIĆ, Z., Nekropola Gradine kod Dragišića, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, vol. 38(25), Zadar, 2000.

ČELHAR, M., Prilog poznavanju prapovijesti Dugog otoka, *Archaeologia Adriatica*, III, Zadar, 2011.

ČONDIĆ, N., Liburnski grobovi na zadarskom poluotoku, *Diadora*, 24, Zadar, 2010.

GLOGOVIĆ, D., *Prilozi poznavanju željeznog doba na sjevernom Jadranu, Hrvatsko primorje i Kvarnerski otoci*, Zagreb, 1989.

GLOGOVIĆ, D., Fibeln im kroatischen Küstengebiet, *Prähistorische Bronzefunde*, XIV, 13. Band, Stuttgart, 2003.

GLOGOVIĆ, D., Dvodijelne zmijaste fibule iz Jugoslavije, *Diadora*, 10, Zadar, 1988.

KLARIN, N., Prapovijesni grobovi na Aseriji – istraživanja 1999. godine, *Diadora*, 20, Zadar, 2001.

KUKOČ, S., *Japodi – fragmenta symbolica*, Biblioteka znanstvenih djela 164, Split, 2009.

KUKOČ, S., Neobjavljeni privjesci iz Aserije: Prilog poznavanju liburnske nošnje, *Asseria*, 8, Zadar, 2010.

KUKOČ, S., Školjka i koralj u nakitu Liburna, *Histria antiqua*, 19, Pula, 2010.

KUKOČ, S., Italske pojasne kopče na istočnom Jadranu, *Asseria*, 9, Zadar, 2011.

KUKOČ, S., Fibule tipa Osor: solarni znakovi i simboli u kulturi Liburna, *Asseria*, 10, Zadar, 2013.

LULIĆ ŠTORIĆ, J., OŠTRIĆ, O., VOJNOVIĆ TRAJIVUK, B., *Narodne nošnje sjeverne Dalmacije*, Narodni muzej, Zadar, 2005.

MAROVIĆ, I., NIKOLANCI, M., Četiri groba iz nekropole u Vičjoj luci (o. Brač) pronađena u 1908. god., *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*, LXX-LXXI, 1968-1969, Split, 1977.

MARIJAN, B., Željezo doba na južnojadranskom području (Istočna Hercegovina, južna Dalmacija), *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*, 93, 2000, Split, 2001.

MIHOVILIĆ, K., *Nezakcij, Prapovijesni nalazi 1900. - 1953.*, Monografije i Katalozi 11, Pula, 2001.

MIHOVILIĆ, K., *Histri u Istri, Željezo doba Istre*, Monografije i katalozi, 23, Pula, 2013.

NEGRONI CATAACCHIO, N., Le vesti sontuose e gli ornamenti. Monili d'ambra e di materie preziose nelle tombe femminili di età orientalizzante e arcaica in Italia, *Scripta praehistorica in honorem Biba Teržan* (ur. Blečić, M. et al.), *Situla 44*, Ljubljana, 2007.

PALAVESTRA, A., Praistorijski ćilibar na centralnom i zapadnom Balkanu, *Posebna izdanja SANU*, Knjiga 52, Beograd, 1993.

PALAVESTRA, A., Was there an Amber Route?, *Between the Aegean and Baltic Seas: Prehistory Across Borders, Proceedings of the International Conference Bronze and Early Iron Age Interconnections and Contemporary Developments between the Aegean and the Regions of the Balkan Peninsula, Central and Northern Europe, University of Zagreb, 11-14 April 2005, AEGAEUM*, 27, (ur. I. Galanaki, H. Tomas, Y. Galanakis, R. Laffineur), Liège, 2007.

PICENI, *POPOLO D'EUROPA*, Katalog izložbe, Roma, 2000, (odabrane teme).

PICENI ED EUROPA, *Atti del convegno, Archaeologia di frontiera* 6, Udine, 2007 (odabrani radovi).

PRAISTORIJA JUGOSLAVENSKIH ZEMALJA V, Željezo doba, Sarajevo, 1987, (odabrani dijelovi).

TERŽAN, B., Handel und soziale Oberschichten im früheisenzeitlichen Südosteuropa, *Handel, Tausch und Verkehr im Bronze- und früheisenzeitlichen Südosteuropa, Prähistorische Archäologie in Südosteuropa 11*, (ur. B. Hänsel), Berlin-München, 1995.

TERŽAN, B., Japodske tropentljaste fibule, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu*, 27, Zagreb, 2010.

TERŽAN, B., Liburnske dvodelne fibule s stožčastimi spiralicama - označevalke stanu in izobilja, *Batovičev zbornik, Diadora*, 26/27, Zadar, 2013.

Dopunska literatura	<p>BALEN-LETUNIĆ, D., Nalaz ratničke opreme iz Krka, <i>Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu</i>, 3.S. 24-25, 1991-1992, Zagreb, 1992.</p> <p>BATOVIĆ, Š., Nin u prapovijesti, <i>Nin, problemi arheoloških istraživanja</i>, Zadar, 1968.</p> <p>BEINHAUER, K.W., <i>Untersuchungen zu den eisenzeitlichen Bestattungsplätzen von Novilara, Archäologie - Anthropologie - Demographie, Methoden und Modelle</i>, Band 1, 2, Haag, 1985.</p> <p>CHERICI, A., Armi e società nel Piceno, con una premessa di metodo e una nota sul guerriero di Capestrano, <i>I Piceni e l'Italia medio-adriatica</i>, Atti del XXII Convegno di Studi Etruschi ed Italici, Ascoli Piceno – Teramo – Ancona, 2000, Pisa-Roma, 2003.</p> <p>EGG, M., Zu den Fürstengräbern im Osthallstattkreis, u: E. Jerem u. A. Lippert (ur.), <i>Die Osthallstattkultur</i>, (ur. E. Jerem, A. Lippert), Budimpešta, 1996.</p> <p>EIBNER, A., Die Stellung der Frau in der Hallstattkultur anhand der bildlichen Zeugnisse, <i>Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien</i>, Band 130/131, 2000/2001, Wien, 2001.</p> <p>DE JULIIS, E. M., L'origine delle genti Iapigie e la civiltà dei Dauni, <i>Italia omnium terrarum alumna</i>, Milano, 1990.</p> <p>IAIA, C., Elements of female jewellery in Iron Age Latium and southern Etruria: identity and cultural communication in a boundary zone, <i>Scripta praehistorica in honorem Biba Teržan</i> (ur. Blečič, M. et al.), <i>Situla 44</i>, Ljubljana, 2007.</p> <p>LOLLINI, D. G., La civiltà picena, <i>Popoli e Civiltà dell'Italia antica</i>, v. V, Roma, 1976.</p> <p>MANNINO, K., L' iconografia del guerriero nel mondo apulo, <i>Alessandro il Molosso e i „condottieri“ in Magna Grecia, Atti del quarantatreesimo Convegno di Studi sulla Magna Grecia</i>, Taranto-Cosenza 2003, Taranto, 2004.</p> <p>NAVA, M. L., <i>Stele Daunie I</i>, Firenze, 1980.</p> <p>NAVA, M. L., Le stele delle Daunia, <i>La civiltà dei Dauni nel quadro del mondo italico</i>, Manfredonia 1980, Firenze, 1984.</p> <p>PABST-DÖRRER, S., Zur sozialen Implikation der früheisentlichen Frauentrachten von Vergina in Zentralmakedonien, <i>Scripta praehistorica in honorem Biba Teržan</i> (ur. Blečič, M. et al.), <i>Situla 44</i>, Ljubljana, 2007.</p> <p>PRELOŽNIK, A., Japodska princesa z Libne? Ženska knežja oprava iz Špilerjeve gomile 2 na Libni, <i>Scripta praehistorica in honorem Biba Teržan</i> (ur. Blečič, M. et al.), <i>Situla 44</i>, Ljubljana, 2007.</p> <p>TESSMANN, B., Schmuck und Trachtzubehör aus Prozor, Kroatien. Ein Beitrag zur Tracht im japodischen Gebiet, <i>Acta Praehistorica et Archaeologica</i>, 33, Berlin, 2001.</p> <p>TESSMANN, B., Beziehungen des Japodischen Raumes zum Picenum in der alteren Eisenzeit, <i>Piceni ed Europa, Atti del convegno, Archaeologia di frontiera</i> 6, Udine, 2007.</p> <p>TERŽAN, B., Nošnja kao obilježje društvenih skupina između Drima i Devolla u starije željezno doba, <i>Duhovna kultura Ilira</i>, Sarajevo, 1984.</p> <p>TERŽAN, B., 2007, Principi e guerrieri delle due sponde altoadriatiche, <i>Piceni ed Europa, Atti del convegno, Archaeologia di frontiera</i> 6, Udine, 2007.</p>
Oblici provođenja nastave	Predavanja se izvode „ex-cathedra“ metodom, no nadopunjenom raspravama o temi, kao i različitim načinima izravnog upoznavanja relevantnih arheoloških problema i građe, npr, u odgovarajućim muzejima, na arheološkim nalazištima, i slično.
Način provjere znanja i polaganja ispita	Usmeni ispit
Jezik poduke	Hrvatski
Način praćenja kvalitete	Studentske ankete

IZVEDBENI PROGRAM (NASTAVNI SADRŽAJI PO TERMINIMA)		
PREDAVANJA	TERMIN	Četvrtak, 11,00-13,00
	Prostorija	SK-013

	Konzultacije	srijeda, 12,00-14,00, kabinet profesora
SEMINAR	TERMIN	Četvrtak, 13,00-14,00
	Prostorija	SK-013
	Konzultacije	srijeda, 12,00-14,00, kabinet asistenta
VJEŽBE	TERMIN	
	Prostorija	
	Konzultacije	

PREDAVANJA		
TERMIN	SATI	SADRŽAJ
27.02.	2	<u>Histarska nošnja ratničkog tipa: oprema histarskog ratnika kroz stoljeća</u>
07.03.	2	<u>Rekonstrukcija ženske nošnje kod Histra</u> - Autohtone osobine; uklopljenost u jadranski prostor, posebno u svijet <i>Caput Adrie</i> .
14.03.	2	<u>Prikaz nošnje na kamenoj monumentalnoj plastici iz Nezakcija</u> - Tipologija; kronologija; simbolika
21.03.	2	<u>Japodska ženska nošnja</u> -Reprezentativni oblici i kombinacije
28.03.	2	<u>Oprema i kićenje glave žena: prijedlog rekonstrukcije</u> -Japodi; Liburni; Delmati -Stil i simbolika
04.04.	2	<u>Delmatska nošnja ratničkog tipa: oprema delmatskog ratnika kroz stoljeća</u>
11.04.	2	<u>Liburnske nošnje muškaraca i žena</u> - od 9. – 6./5. st. pr. Kr. - oblikovanje (stil), simbolika - izvornost - eklektičnost (uklopljenost u jadranske kulturne tokove)
25.04.	2	<u>Liburnske nošnje muškaraca i žena</u> - od 6/5. st. pr. Kr. - 1.st. pr. Kr. - stil, simbolika - izvornost- eklektičnost; uklopljenost u jadranske kulturne tokove
02.05.	2	<u>Pokušaj rekonstrukcije nošnji u zajednicama južnog Jadrana</u> -muškarac (ratnik); žena
09.05.	2	<u>Srebrni nakit u nošnji istočnog jadranskog svijeta</u> - Ikonografija, stil, simbolika - Autohtoni proizvodi; import
16.05.	2	<u>Izrađevine od jantara u nošnji Japoda</u> - Simbolika materijala i oblika - Antropomorfni i zomorfni oblici (podrijetlo: namjena)

23. 05.	2	<u>Jantar u nošnji zajednica istočnog Jadrana</u> - Liburni i drugi - autohtoni proizvodi; import
30. 05.	2	<u>Izrađevine od stakla u nošnjama istočnog Jadrana</u> -Japodi -Liburni i drugi
06. 06.	2	<u>Oprema „ gospodarice kuće“ u kulturama istočnog Jadrana</u>
06. 06.	2	<u>Rezime: društveno- religijska simbolika reprezentativnih nošnji u kulturama istočnog Jadrana u I. tis. pr. Kr.</u>

Seminar		
TERMIN	SATI	SADRŽAJ
27. 02.	1	Uvodno predavanje, podjela seminarskih tema
07. 03.	1	Pojas u nošnji Japoda
14. 03.	1	Pojas u nošnji Liburna
21. 03.	1	Pektoralni nakit u nošnji Liburna
28. 03.	1	Antropomorfnu privjesci na na istočnom Jadranu u željezno doba
04. 04.	1	Nakit ruku u nošnji istočnojadranskih željeznodobnih zajednica
11. 04.	1	Interpretacija odabranih grobnih cjelina
25. 04.	1	Interpretacija odabranih grobnih cjelina
02. 05.	1	Interpretacija odabranih grobnih cjelina
09. 05.	1	Interpretacija odabranih grobnih cjelina
16. 05.	1	Interpretacija odabranih grobnih cjelina
23. 05.	1	Interpretacija odabranih grobnih cjelina
30. 05.	1	Interpretacija odabranih grobnih cjelina
06. 06.	1	Interpretacija odabranih grobnih cjelina

UVJETI POHAĐANJA NASTAVE I POLAGANJA ISPITA

UVJETI POHAĐANJA NASTAVE, POLAGANJA ISPITA I TERMINI ISPITA